

Plausibiliteit POLS-module Vrijwillige Inzet 2007

Marieke van Herten

Publicatiedatum CBS-website: 23 juli 2008

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2005–2006	= 2005 tot en met 2006
2005/2006	= het gemiddelde over de jaren 2005 tot en met 2006
2005/'06	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2005 en eindigend in 2006
2003/'04–2005/'06	= oogstjaar, boekjaar enz., 2003/'04 tot en met 2005/'06

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

eind augustus 2008:

Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Facilitair bedrijf

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Op verzoek van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) zijn in juni 2007 vragen over vrijwillige inzet in de POLS-basismodule opgenomen. In dit rapport wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de plausibiliteit van de cijfers van 2007 vergeleken met de voorgaande reeks. Ook wordt er uitgebreid ingegaan op de uitkomsten over het jaar 2007.

Inleiding

Om te achterhalen hoeveel procent van de inwoners van Nederland vrijwilligerswerk doet en hoeveel procent wel eens informele hulp verleent, zijn van 1997-2004 in de POLS-module Recht & Participatie (REP) vragen gesteld over vrijwillige inzet. Op verzoek van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) zijn sinds 1 juni 2007 deze vragen opgenomen in de POLS-basismodule. Ze zullen tot het eind van 2008 meelopen in de enquête en herhaald worden in 2010.

Uit een eerder onderzoek (Van Herten, 2007) bleek dat de cijfers van de eerste 3 gemeten maanden van 2007 (juni t/m augustus) goed aansloten bij eerdere cijfers over vrijwillige inzet. Nu alle cijfers van 2007 binnen zijn, ze bestrijken 7 maanden (juni t/m december 2007), wordt het onderzoek nog eens herhaald.

Dit rapport bestaat uit 2 delen. Allereerst wordt gecontroleerd of de cijfers van 2007 goed aansluiten bij de oude reeks. Daarna zal er worden ingegaan op de resultaten over het jaar 2007. Zo zal er gerapporteerd worden over het soort vrijwilligerswerk dat inwoners van Nederland met name doen, hoeveel uur er besteed wordt aan vrijwilligerswerk en informele hulp en welke demografische kenmerken vrijwilligers hebben. Ook zal aan bod komen of de werkgever tijd ter beschikking stelt voor het uitvoeren van vrijwilligerswerk. Ten slotte volgen op speciaal verzoek een aantal tabellen die de trend in de tijd beschrijven wat betreft participatie en uren besteed aan vrijwilligerswerk voor een aantal demografische groepen.

1. Plausibiliteitsanalyse

In dit hoofdstuk wordt een onderzoek beschreven naar de vergelijkbaarheid van de nieuwe cijfers over vrijwillige inzet met de oude reeks CBS-cijfers.

1.1 Vraagstelling

Om te bepalen welk percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder vrijwilligerswerk doet wordt er (zowel tot 2004 als in 2007) een reeks gebieden afgegaan waarbinnen iemand vrijwilligerswerk zou kunnen doen. Respondenten geven per gebied aan of zij wel of geen vrijwilligerswerk hebben gedaan in de afgelopen 12 maanden.

Tot en met 2004 werd er gevraagd naar vrijwilligerswerk binnen de gebieden:

- Jeugdwerk
- School
- Verzorging
- Sport
- Hobby
- Cultuur
- Levensbeschouwing
- Vakbond
- Politiek
- Anders.

In 2007 zijn de volgende drie gebieden toegevoegd:

- Rechtshulp
- Wonen
- Buurt.

Voorafgaand aan de vraag naar vrijwilligerswerk voor sport- en hobbyvereniging en voor de vakbond wordt tevens gevraagd of men lid is. Is het antwoord op de vraag of men binnen een bepaald gebied het afgelopen jaar vrijwilligerswerk heeft gedaan 'ja', dan volgen een aantal vervolgvragen:

- Was het voor één of meer verenigingen?
- Was het bestuurswerk of uitvoerend werk?
- Hoeveel uur deed u dit?
- Kreeg u een vergoeding?
- Zo ja, waaruit bestond deze vergoeding?

Aan alle vrijwilligers wordt vervolgens met behulp van een 5-puntsschaalvraag gevraagd hoeveel plezier zij aan hun vrijwilligerswerk beleven.

Als laatste wordt gevraagd naar het geven van informele hulp buiten organisaties om. Er werd aan alle respondenten gevraagd of zij de afgelopen 4 weken zulke onbetaalde hulp hebben gegeven aan anderen buiten het eigen huishouden, bijvoorbeeld aan zieken, burens of familie. Met name omdat er alleen wordt gevraagd naar hulp aan mensen buiten het eigen huishouden, is deze vraag niet vergelijkbaar met de vragen (bijvoorbeeld in de Enquête Beroepsbevolking of in het SCP Mantelzorgonderzoek 2001) waarmee het aantal mantelzorgers in Nederland wordt geschat.

In 2007 is voorafgaand aan de vraag over informele hulp een vraag toegevoegd. Aan vrijwilligers die werknemer zijn, wordt gevraagd of hun werkgever een of enkele dagen per jaar ter beschikking stelt voor het uitvoeren van hun vrijwilligerswerk.

De vragen over vrijwillige inzet worden gesteld binnen het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS). Tot 2004 zaten deze vragen in de module Recht en Participatie (REP), in 2007 zijn de vragen in de basismodule ingevoegd. In paragraaf 2.4 volgt meer uitleg over het verschil tussen deze modules.

1.2 Steekproef

Voor het POLS-onderzoek wordt gebruik gemaakt van een aselechte personensteekproef, waarbij in de eerste trap gemeenten worden geselecteerd en in de tweede trap personen. De geselecteerde personen worden door een interviewer thuis bezocht. De interviewer gebruikt een laptop om de vragen af te nemen. De vraaggesprekken worden het hele jaar door gehouden en gelijkmatig verspreid over de maanden van het jaar.

Tot en met 2004 bestond POLS uit een brede basisvragenlijst die alle respondenten beantwoordden en een aantal vervolgmodes die aan een deel van hen werden gesteld en die per jaar konden verschillen. Zo waren er bijvoorbeeld de vervolgmodes Gezondheid, Recht en Participatie, Recht en Milieu, en ICT.

Met ingang van 2005 zijn de meeste vervolgmodes opgegaan in andere onderzoeken en bestaat alleen nog de vervolgmodes Gezondheid. Het netto aantal respondenten van de basisvragenlijst is dan ook sinds 2005 verminderd tot zo'n 10.000 personen per jaar. De respons bedraagt zo'n 65 procent.

Voor 2007 geldt dat de vragen over vrijwillige inzet vanaf 1 juni 2007 meelopen. Er zijn dus gegevens verzameld over 7 maanden: juni tot en met december.

1.3 Weging

Nonrespons kan selectief zijn. Om hiervoor te corrigeren worden de cijfers gewogen (Bethlehem, 2008). Voor POLS wordt standaard een weegmodel gebruikt dat de volgende hulpvariabelen bevat:

Geslacht x Leeftijd, Burgerlijke staat, Stedelijkheidsgraad, Provincie, Huishoudgrootte, Geslacht x Leeftijd x Burgerlijke staat, Landsdeel x Leeftijd, Enquêtemaand.

1.4 Verschillen tussen de vragenlijsten 2004 en 2007

Kleine verschillen in de vraag of in de vraagcontext kunnen de uitkomsten verstoren. In deze paragraaf worden de verschillen tussen de vragen in 2004 en 2007 in kaart gebracht.

1.4.1 Inhoud enquêtemodule

Allereerst heeft de enquêtemodule waarin de vragen over vrijwillige inzet zijn ingebed, een andere inhoud. Tot 2004 zaten de vragen over vrijwilligerswerk in de REP-module, maar in 2007 zitten ze in de BASIS-module. De voorafgaande vragen gaan daarom over andere onderwerpen. Zo werden in REP de vragen over vrijwilligerswerk voorafgegaan door vragen over voor sommige respondenten mogelijk beladen of emotionele onderwerpen zoals slachtofferschap en veiligheidsgevoelens. In 2007 werden de vragen over vrijwillige inzet daarentegen voorafgegaan door neutralere vragen zoals de samenstelling van het huishouden, opleiding en beroep.

Behalve in een andere context zijn de vragen over vrijwillige inzet ook op een andere plek in de vragenlijst terecht gekomen. Omdat de BASIS-module in POLS altijd als eerste wordt afgenomen en de REP-module daarop volgde, kwamen de vragen over vrijwillige inzet in 2004 pas later in de vraag sessie aan bod dan in 2007.

1.4.2 Specifieke vraagcontext informele hulp

Er is een kleine specifieke verandering in de vraagcontext bij de vraag naar informele hulp. In de enquête van 2004 volgde de vraag naar informele hulp voor vrijwilligers direct op de vraag of men plezier in het vrijwilligerswerk heeft. In 2007 is er direct voorafgaand aan de vraag over informele hulp de vraag toegevoegd of de werkgever tijd ter beschikking stelt voor het uitvoeren van vrijwilligerswerk.

Het is mogelijk dat deze andere vraagcontext tot andere resultaten leidt, met name gezien het feit dat de vraag over plezier in vrijwilligerswerk door vrijwel alle vrijwilligers positief wordt beantwoord. Daarentegen wordt de vraag over compensatie door de werkgever voornamelijk met 'nee' beantwoord. Het zou kunnen dat respondenten bij de vraag over informele hulp na de vraag over plezier iets vaker onbewust geneigd waren om 'ja' te antwoorden en na vraag over compensatie juist vaker 'nee'.

1.4.3 Andere vraagperiode

De vraaggesprekken voor POLS worden het hele jaar door gehouden en gelijkmatig verspreid over de maanden van het jaar. De vragen over vrijwillige inzet zijn in 2007 echter pas halverwege het jaar in de enquête gevoegd. In 2007 is dus alleen in de tweede helft van het jaar (juni t/m december) geënquêteerd, terwijl in de eerdere jaren het hele jaar door interviews zijn gehouden. Omdat in de tweede helft van het jaar de zomer valt waarin veel mensen vakantie hebben, maar ook de feestdagen en jaarafsluiting in december, levert dit mogelijk andere resultaten op dan in de eerste helft van het jaar.

1.4.4 Vrijwilligerswerk: Toevoeging drie gebieden

Behalve in de vraagcontext zijn er ook een aantal kleine wijzigingen in de vragen zelf geweest. Zo zijn er in 2007 drie gebieden toegevoegd waarbinnen respondenten moeten aangeven vrijwilligerswerk te hebben gedaan: 'rechtshulp', 'wonen' en 'buurt'. Een respondent wordt gerekend tot de vrijwilligers als hij of zij op een of meer gebieden vrijwilligerswerk doet.

Nu leert de ervaring dat respondenten meer rapporteren, als er expliciet naar gevraagd wordt. De toevoeging van gebieden leidt dus naar alle waarschijnlijkheid tot een hoger aandeel vrijwilligers, ook al konden mensen die zich als vrijwilliger inzetten voor bijvoorbeeld de buurtvereniging voorheen hun vrijwilligerswerk melden bij de categorie 'overig'.

1.4.5 Vrijwilligerswerk religie: Toevoeging 'moskee'

Ook is de vraag naar vrijwilligerswerk op het gebied van religie veranderd. Tot en met 2004 luidde deze vraag "Heeft u in de afgelopen 12 maanden wel eens activiteiten gedaan voor de kerk of een levensbeschouwelijke groepering zoals bijv.: kerkenraad, parochieraad, huisbezoek, of het rondbrengen van blaadjes?".

In 2007 is in deze vraag het begrip 'moskee' toegevoegd: "Heeft u in de afgelopen 12 maanden wel eens activiteiten gedaan voor de kerk, moskee of een levensbeschouwelijke groepering zoals bijv.: kerkenraad, parochieraad, moskeevereniging, huisbezoek, of het rondbrengen van blaadjes?"

Het is mogelijk dat er in de eerdere jaren een ondermelding van vrijwilligerswerk door islamieten was omdat in de vraag de moskee toen niet als voorbeeld werd genoemd. Wellicht dacht men dat het alleen ging om vrijwilligerswerk voor de (christelijke) kerk.

1.5 Analyse

Om erachter te komen of de cijfers van 2007 vergelijkbaar zijn met de eerdere CBS-cijfers of dat ze door de veranderde context en vragen zijn beïnvloed wordt een zogenaamde tijdreeksanalyse gedaan. Daarbij wordt gekeken of de cijfers aansluiten bij de eerdere reeks. Hiermee wordt bedoeld dat de cijfers niet teveel afwijken en dat ze in de verwachte richting gaan (bijvoorbeeld lager als er een dalende trend over de jaren te zien is).

Met behulp van 'independent samples' t-toetsen is getest of de cijfers van 2007 significant verschillen van die van 2004. Als de nieuwe cijfers goed passen in de tijdreeks, dan is het effect van de veranderde context en vragen waarschijnlijk te verwaarlozen, al is dat natuurlijk nooit helemaal met zekerheid te zeggen.

Mochten de cijfers afwijken, dan wordt onderzocht of een (of meer) van de genoemde veranderingen in paragraaf 2.4 de afwijking kunnen verklaren.

1.6 Uitkomsten tijdreeksanalyse

In Tabel 1 is een tijdreeks te zien van het percentage personen dat de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk heeft gedaan op een bepaald gebied en het percentage personen dat de afgelopen 4 weken informele hulp heeft gegeven, over de jaren 1997–2007. De 3 extra gebieden die in 2007 zijn toegevoegd en dus niet in de eerdere jaren beschikbaar zijn, zijn bij 'anders' geteld.

In de periode 1997-2004 de percentages vrijwilligers voor alle gebieden vrij constant blijven: het grootste verschil van jaar op jaar is 1,9 procentpunt (Tabel 1). Bij vrijwilligerswerk voor arbeidsorganisaties is een kleine daling te zien, van 4,0 procent in 1999 naar 2,3 procent in 2004. Bij vrijwilligerswerk op het gebied van verzorging en verpleging is er een stijging te zien, van 5,3 procent in 1997 naar 7,8 procent in 2004. Ook is er een stijging te zien in het percentage mensen dat in de afgelopen vier weken informele hulp verleende, van 29,8 procent in 1997 tot 35,4 procent in 2004.

Tabel 1 Percentage personen dat aangeeft vrijwilligerswerk te doen per gebied, 1997–2007

	1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2007 ¹⁾	
	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout
Totaal	42,9	0,8	44,0	0,7	44,8	0,8	44,9	0,8	43,2	0,8	41,7	0,8	42,0	0,8	42,5	0,7	44,9	0,8
Jeugdwerk	4,4	0,3	4,3	0,3	4,4	0,3	4,0	0,3	4,6	0,3	4,5	0,3	4,2	0,3	4,0	0,3	4,4	0,3
School	8,8	0,5	9,1	0,4	9,3	0,4	9,2	0,4	8,8	0,4	7,9	0,4	8,2	0,4	8,5	0,4	9,3	0,5
Verzorging	5,5	0,4	5,5	0,3	7,4	0,4	7,2	0,4	8,1	0,4	7,9	0,4	7,1	0,4	7,8	0,4	7,9	0,4
Sportvereniging	12,4	0,6	13,7	0,5	13,7	0,5	14,3	0,5	13,4	0,5	12,1	0,5	13,6	0,5	13,1	0,5	12,9	0,5
Hobbyvereniging	4,9	0,4	5,5	0,3	5,0	0,3	5,2	0,3	4,6	0,3	4,0	0,3	4,6	0,3	4,5	0,3	4,6	0,3
Culturele vereniging	4,9	0,4	5,3	0,3	5,2	0,3	4,9	0,3	4,5	0,3	5,0	0,3	4,7	0,3	5,1	0,3	4,9	0,3
Religieuze vereniging	9,3	0,5	8,5	0,4	8,1	0,4	9,1	0,4	8,9	0,5	8,5	0,4	7,5	0,4	7,9	0,4	9,3	0,5
Arbeidsvereniging	3,7	0,3	3,3	0,3	4,0	0,3	3,7	0,3	2,8	0,3	2,6	0,3	2,5	0,2	2,3	0,2	2,2	0,2
Politieke vereniging	1,2	0,2	1,4	0,2	1,6	0,2	1,1	0,2	1,1	0,2	1,2	0,2	1,5	0,2	1,0	0,1	1,2	0,2
Anders	7,6	0,5	7,6	0,4	7,2	0,4	7,0	0,4	6,5	0,4	7,2	0,4	7,0	0,4	6,6	0,4	13,0	0,5
Informele hulp	30,6	0,8	31,3	0,7	32,2	0,7	34,6	0,7	33,0	0,7	35,4	0,8	34,5	0,7	35,4	0,7	28,2	0,7

¹⁾ Juni t/m december.

Bron: POLS.

De vraag is nu of de cijfers van 2007 al dan niet aansluiten op deze trends. De percentages personen die vrijwilligerswerk doen in 2004 en 2007 blijken voor alle gebieden nauwelijks van elkaar te verschillen. Afgerond naar gehele getallen zijn ze bijna altijd gelijk. Ook statistisch gezien wijken de cijfers van 2004 niet af van 2007, op drie uitzonderingen na:

1. Het percentage respondenten dat aangeeft vrijwilligerswerk op een 'ander' gebied te doen, is hoger dan verwacht: het steeg van 6,6 procent in 2004 naar 13,0 procent in 2007.
2. Het percentage respondenten dat aangeeft vrijwilligerswerk op het gebied van religie te doen, is hoger dan verwacht: het steeg van 7,9 procent in 2004 naar 9,3 procent in 2007.
3. Het percentage respondenten dat aangeeft informele hulp te hebben gegeven in de afgelopen 4 weken, is gedaald van 35,4 procent in 2004 naar 28,2 procent in 2007. Deze verandering is onverwacht, omdat hij behoorlijk fors is en omdat de tijdreeks al jaren juist stijgende is.

1.7 Mogelijke verklaringen voor de afwijkende cijfers

In deze paragraaf wordt naar verklaringen gezocht voor de afwijkende cijfers. Afwijkende cijfers kunnen wijzen op een 'echte' verandering in de samenleving maar kunnen ook het gevolg zijn van de veranderde vraagcontext of van de vragen zelf.

1.7.1 Vrijwilligerswerk op een 'ander' gebied

De toename in vrijwilligerswerk in de categorie 'anders' is vrijwel zeker het gevolg van een veranderde vraag. In 2007 zijn enkele vrijwilligerswerkgebieden toegevoegd, in de analyse zijn deze bij de categorie 'anders' geteld. Omdat respondenten meer rapporteren als er expliciet naar gevraagd wordt, werd in paragraaf 2.4.4 al voorspeld dat deze toevoeging van gebieden kon leiden tot een hoger aandeel vrijwilligers. Dit is inderdaad het geval geweest. Begrijpelijkerwijs is hierdoor ook het totale percentage vrijwilligers iets opgestuwd.

1.7.2 Vrijwilligerswerk op het gebied van religie: ondermelding door islamieten?

In 2007 is in de vraag naar vrijwilligerswerk op het gebied van religie het begrip 'moskee' toegevoegd. Het is mogelijk dat er in de eerdere jaren een ondermelding van vrijwilligerswerk door islamieten was omdat in de vraag de moskee toen niet als voorbeeld werd genoemd. Wellicht dacht men dat het alleen ging om vrijwilligerswerk voor de (christelijke) kerk.

Een analyse apart voor islamieten leert echter dat dit in elk geval niet het hele verhaal is: het percentage islamieten dat meldt vrijwilligerswerk op het gebied van religie te doen is wel iets gestegen in 2007 ten opzichte van 2004 maar dit is statistisch niet significant: 7,1 procent in 2004 en 7,9 procent in 2007. De toename in het percentage mensen dat aangeeft vrijwilligerswerk te doen op het gebied van religie lijkt dus niet veroorzaakt door de vraagverandering.

Er is overigens wel een statistisch significante toename bij de protestanten (van 19,6 procent in 2004 naar 23,8 procent in 2007) en bij mensen die zich niet tot een bepaalde kerkelijke gezindte of levensbeschouwelijke groepering rekenen (van 0,2 procent naar 0,7 procent). Dat er een toename is in 'religieus vrijwilligerswerk' bij buitenkerkelijken lijkt vreemd, maar is wellicht te verklaren doordat 'religie' in ons land een nogal breed begrip blijkt te zijn. Zo noemt ruim 20 procent van de buitenkerkelijken zichzelf 'religieus' (SCP, 2009, Geloven in Nederland).

1.7.3 Informele hulp: Andere voorgaande vraag?

Het percentage respondenten dat aangeeft informele hulp te hebben gegeven in de afgelopen 4 weken daalde van 35,4 procent in 2004 naar 28,2 procent in 2007. Dat is onverwacht, omdat in de voorgaande jaren juist een stijging te zien was. Zoals al uitgelegd in paragraaf 2.4.2 was er in 2007 ten opzichte van 2004 specifiek voor de vraag naar informele hulp een verandering in de vraagcontext: de voorgaande vraag is anders.

Er kan op de volgende manier worden nagegaan of deze verandering de daling heeft veroorzaakt. Alleen mensen die vrijwilligerswerk doen én die werknemer zijn, kregen de vraag over compensatie door de werkgever voorafgaand aan de vraag over informele hulp. Omdat het overgrote deel van de vrijwilligers ook werknemer is, kregen vrijwel alle vrijwilligers in 2007 de werkgeversvraag en was voor hen de vraagcontext dus anders in 2007 vergeleken met 2004. Voor de niet-vrijwilligers bleef de vraagcontext (dat wil zeggen de voorafgaande vraag) hetzelfde.

Als het toevoegen van de werkgeversvraag effect heeft gehad op het beantwoorden van de vraag naar informele hulp, dan kan dat dus alléén het geval zijn bij de vrijwilligers (de niet-vrijwilligers hebben immers de vraag niet gehad). Dit bleek niet zo te zijn: het percentage mensen dat informele hulp geeft, daalde zowel bij de vrijwilligers als bij de niet-vrijwilligers en ook in ongeveer dezelfde mate. De daling in het percentage respondenten dat informele hulp geeft in 2007 ten opzichte van 2004, kan dus niet verklaard worden door de toevoeging van een vraag voorafgaand aan de vraag naar informele hulp.

1.7.4 Vrijwilligerswerk op het gebied van religie en informele hulp: Afwijkende periode?

In 2007 is alleen in de tweede helft van het jaar (juni t/m december) geënkquêteerd, terwijl in de eerdere jaren het hele jaar door interviews zijn gehouden. Dit heeft mogelijk effect gehad op de cijfers, als de tweede helft van het jaar niet representatief is voor het hele jaar. In de tweede helft van het jaar valt de zomer en de vakantieperiode, maar ook de feestdagen aan het eind van het jaar.

Voor de cijfers over informele hulp kan men zich voorstellen dat in de zomerperiode het percentage wat lager is: omdat wordt gevraagd naar informele hulp in de afgelopen vier weken zou het kunnen dat meer mensen negatief hebben geantwoord, omdat zij vlak voor het vraaggesprek op vakantie waren en zodoende geen gelegenheid hadden om informele hulp te geven.

Om te onderzoeken of de periode waarin geënkquêteerd is een effect heeft gehad op de resultaten, zijn voor een jaar waarin wél het hele jaar door gemeten is (2004), de cijfers over de gemeten periode (juni t/m december) vergeleken met die over de eerste helft van het jaar (januari t/m mei). Zie ook Tabel 2.

Tabel 2 Percentage personen dat vrijwilligerswerk doet per gebied, voor verschillende periodes in 2004

	2004						2007	
	Gehele jaar		Januari–mei		Juni–december		Juni–december	
	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout
Jeugdwerk	4,0	0,3	4,0	0,4	4,0	0,4	4,4	0,3
School	8,5	0,4	8,5	0,6	8,5	0,5	9,3	0,5
Verzorging	7,8	0,4	6,7	0,6	8,6	0,5	7,9	0,4
Sportvereniging	13,1	0,5	12,4	0,7	13,6	0,6	12,9	0,5
Hobbyvereniging	4,5	0,3	4,4	0,5	4,5	0,4	4,6	0,3
Culturele vereniging	5,1	0,3	5,5	0,5	4,8	0,4	4,9	0,3
Religieuze vereniging	7,9	0,4	8,5	0,6	7,4	0,5	9,3	0,5
Arbeidsvereniging	2,3	0,2	2,2	0,3	2,3	0,3	2,2	0,2
Politieke vereniging	1,0	0,1	1,0	0,2	1,0	0,2	1,2	0,2
Informele hulp	35,4	0,7	35,0	1,1	35,7	0,9	28,2	0,7

Bron: POLS.

Het percentage mensen dat informele hulp geeft, bleek echter niet significant te verschillen in juni t/m december vergeleken met januari t/m mei. De geënkquêteerde periode lijkt dus niet de oorzaak te zijn van de afwijkende cijfers.

Evenzo lijkt het verhoogde percentage mensen dat vrijwilligerswerk doet op het gebied van religie niet te zijn veroorzaakt door de afwijkende enquêteperiode, ook hiervoor verschillen de percentages namelijk niet voor de eerste en tweede helft van het jaar.

Een andere manier om het effect van de geënquêteerde periode te onderzoeken is om de periode gelijk te houden en alleen de laatste 7 maanden (juni t/m december) van beide jaren (2004 en 2007) te vergelijken. Vallen de verschillen weg, dan is de kans groot dat het verschil veroorzaakt is door de afwijkende meetperiode.

Ook uit deze analyse kan worden geconcludeerd dat de gemeten periode vrijwel geen effect heeft gehad: de percentages mensen die vrijwilligerswerk doen op het gebied van religie en die informele hulp geven, verschillen nog altijd (en als enige) significant.

Overigens heeft de gemeten periode waarschijnlijk wel een effect gehad op het percentage vrijwilligers op een ander gebied, namelijk vrijwilligerswerk op het gebied van verzorging. Uit de analyses bleek dat er in de tweede helft van het jaar door meer mensen vrijwilligerswerk op het gebied van verzorging wordt gedaan dan in de eerste helft. Het percentage vrijwilligers in de verzorging is in 2007 door de specifieke gemeten periode dus mogelijk iets te hoog geschat.

1.7.5 Informele hulp: alleen in bepaalde groepen?

Uit paragrafen 2.7.3 en 2.7.4 blijkt dat de verandering van de voorgaande vraag en de gemeten periode de daling in het percentage mensen dat informele hulp geeft, niet kan verklaren. Dan blijft de verklaring over dat de daling door de veranderde vraagcontext (POLS-REP versus POLS-BASIS) komt of dat het een echte daling betreft. In deze paragraaf is gekeken of de daling zich over de hele linie voor doet of alleen in bepaalde groepen afspeelt. Is dat eerste het geval, dan is het eerder een gevolg van contextverandering. Maar een daling bij bepaalde te verklaren groepen zou eerder op een echte verandering in de samenleving kunnen wijzen.

Er is gekeken naar de variabelen geslacht, leeftijdscategorie, samenstelling huishouden, sociale groep, stedelijkheid en herkomst. De daling is te zien in vrijwel alle groepen. Opvallend is het verschil tussen mannen en vrouwen: met name een stuk minder mannen zijn informele hulp gaan geven (van 32,8 procent in 2004 naar 23,7 procent in 2007; vrouwen: van 38,0 procent in 2004 naar 32,3 procent in 2007). Van de mannen zijn het vooral de mannen tot 65 jaar die minder informele hulp zijn gaan geven.

Vergelijken we de mannen die werken, niet werken (door werkloosheid, onderwijs volgend of arbeidsongeschikt), of het huishouden verzorgen, dan zijn er niet veel verschillen wat betreft afname in informele hulp in 2007 ten opzichte van 2004: alle groepen geven minder informele hulp. Voor vrouwen echter is er alleen een significante afname te zien voor de werkenden.

Ook voor herkomst zien we een verschil tussen mannen en vrouwen: Er wordt minder informele hulp gegeven door autochtone, westers allochtone, en niet-westers allochtone mannen, terwijl alleen de autochtone vrouwen minder hulp zijn gaan geven.

Het is lastig om op basis van deze resultaten tot een eenduidige conclusie te komen. Dat de daling zich min of meer in alle groepen voordoet lijkt te wijzen op een contexteffect. Toch springt er ook een groep uit die een sterkere afname laten zien die bovendien goed te verklaren is: de autochtone (werkende) vrouwen. De laatste jaren is de arbeidsparticipatie onder vrouwen in Nederland toegenomen. Het zou kunnen dat vrouwen die nu werken, dat voorheen niet deden en toen meer gelegenheid hadden om informele hulp te geven.

1.7.6 Vergelijking met andere onderzoeken

Als de waargenomen veranderingen in participatie aan vrijwilligerswerk en het geven van informele hulp in 2007 ten opzichte van 2004 echte veranderingen in de samenleving weerspiegelen, dan zou dat ook te zien moeten zijn in andere onderzoeken. Een 'nadeel' van het hebben van zulke recente cijfers (over 2007) is echter dat er nog nauwelijks andere publicaties hierover zijn verschenen.

Wat betreft informele hulp is er wel recentelijk een rapport verschenen van het SCP, maar dit rapport is gebaseerd op cijfers tot 2004 (De Boer en Timmermans, 2007). Overi-

gens blijkt uit dit onderzoek dat de verwachting is dat het aandeel mensen die informele hulp verlenen, juist toe zal nemen, niet af.

Ook wat betreft vrijwilligerswerk voor religieuze organisaties is er geen recent genoeg ander onderzoek te vinden. Wel spreken de media al langer over een toenemende interesse in spiritualiteit en ook het SCP constateerde in het Tijdsbestedingsonderzoek 2005 een toename in het aantal uren dat sterk betrokken geloofsbeoefenaars, onder hen veel islamieten en gereformeerden, aan hun religie besteden (SCP, 2006).

In dit hoofdstuk werd onderzocht in hoeverre de nieuwe cijfers van 2007 aansluiten op de cijfers van eerdere jaren. Over het algemeen mag worden geconcludeerd dat de nieuwe cijfers goed aansluiten bij de – sowieso over de jaren nauwelijks veranderende – reeks. De verandering van vraagcontext en van enkele vragen heeft in de meeste gevallen dus geen grote trendbreuk tot gevolg gehad.

In drie gevallen weken de percentages wel af:

- Het percentage mensen dat vrijwilligerswerk voor ‘andere’ organisaties doet, was hoger dan verwacht,
- het percentage mensen dat vrijwilligerswerk voor religieuze organisaties doet, was hoger dan verwacht en
- het percentage mensen dat de afgelopen 4 weken informele hulp heeft verleend, nam af in plaats van toe.

In de voorgaande paragrafen werden verschillende mogelijke verklaringen nagegaan voor deze veranderingen. Hoewel nooit met zekerheid gezegd kan worden wat een verandering veroorzaakt heeft, zijn dit kort samengevat de conclusies:

Allereerst is het vrij zeker dat de stijging in het percentage mensen dat vrijwilligerswerk op een ‘ander’ gebied doet veroorzaakt is door de toevoeging van categorieën. Voorts is het waarschijnlijk dat de stijging in het percentage mensen dat vrijwilligerswerk voor religieuze organisaties doet een echte stijging in de samenleving representeert. Ten slotte kan de daling van het percentage mensen dat informele hulp geeft, voor een klein deel worden toegeschreven aan het toegenomen aandeel werkende vrouwen, maar waarschijnlijk is deze ook veroorzaakt door de verandering in vraagcontext.

2. Resultaten voor het jaar 2007

In dit hoofdstuk wordt uitgebreid ingegaan op de uitkomst van de enquête module over vrijwillige inzet voor het jaar 2007. De cijfers voor het jaar 2007 zijn te vinden in de Tabellen 3 tot en met 19. Tabellen 20 t/m 24 beschrijven, op speciaal verzoek, voor een aantal demografische groepen de trend in de tijd. Alle cijfers zijn van toepassing op de niet-institutionele bevolking van Nederland. Voorafgaand aan de samenvatting van de cijfers volgen eerst een aantal details over de methode.

2.1 Respons

De uitgezette steekproef van POLS 2007 voor de maanden juni t/m december bedroeg 8037 personen. De oneigenlijke nonrespons (overleden, verhuisd, naar instelling, onbekend/onvindbaar) bedroeg 324 personen (4 procent). Van de rest hebben er 5 213 gerespondeerd. Met de oneigenlijke nonrespons niet meegerekend geeft dat een responspercentage (inclusief enkele afgebroken interviews) van 68 procent. Van de respons waren 3 906 personen 18 jaar en ouder, zij kregen de vragen over vrijwillige inzet voorgelegd.

2.2 Weging

Recentelijk is er een nieuw weegmodel voor POLS ontwikkeld, namelijk het standaard weegmodel met daar aan toegevoegd de hulpvariabele *Herkomst*:

Geslacht x Leeftijd, Burgerlijke staat, Stedelijkheidsgraad, Provincie, Huishoudgrootte, Geslacht x Leeftijd x Burgerlijke staat, Landsdeel x Leeftijd, Enquête maand, *Herkomst*.

De hulpvariabele *Herkomst* is in vier categorieën opgedeeld:

- Autochtoon,
- Westers allochtoon,
- Niet-westers allochtoon 1e generatie en
- Niet-westers allochtoon 2e generatie.

De toevoeging van deze variabele aan de weging is oorspronkelijk gedaan om het aantal islamieten in Nederland beter te kunnen schatten. Het zorgt voor een betere representatie van met name niet-westerse allochtonen in de respons. Met de standaardweging werden deze iets te weinig opgehoogd. Voor achtergrondinformatie over (de keuze voor) het nieuwe weegmodel, zie Van Hertem en Otten (2007).

Voor de analyses over 2007 die in dit hoofdstuk worden beschreven, is ook voor dit nieuwe weegmodel gekozen. Omdat bij de plausibiliteitsanalyse voor de vergelijkbaarheid de standaardweging is gebruikt (de herkomstweging was voor de eerdere jaren niet beschikbaar), kunnen de percentages in dit hoofdstuk iets afwijken van die gepresenteerd in Hoofdstuk 3.

2.3 Wie doet vrijwilligerswerk en wie geeft informele hulp?

2.3.1 Percentage personen dat vrijwilligerswerk doet, per gebied, 2007

Van de inwoners van Nederland van 18 jaar en ouder geeft 44,4 procent aan vrijwilligerswerk te doen (Tabel 3). Dat komt overeen met ongeveer 5,6 miljoen mensen. Verder heeft 28,1 procent (ongeveer 3,5 miljoen mensen) in de afgelopen 4 weken informele hulp aan zieken, burens, familie, vrienden en bekenden gegeven. In tabel 3 zijn ook de percentages op de bevolking per type vrijwilligerswerk te zien. Vrijwilligerswerk voor de sportvereniging is het meest populair: 12,7 procent van de respondenten geeft aan dit te doen.

Tabel 3 Percentage personen dat vrijwilligerswerk doet, per gebied, 2007

	%	standaardfout
Vrijwilligerswerk	44,4	0,8
w.v.		
Jeugdwerk	4,3	0,3
School	9,1	0,5
Verzorging	7,8	0,4
Sportvereniging	12,7	0,5
Hobbyvereniging	4,5	0,3
Culturele vereniging	4,9	0,3
Religieuze vereniging	9,2	0,5
Arbeidsvereniging	2,2	0,2
Politieke vereniging	1,2	0,2
Sociale/Recht	1,2	0,2
Wonen	1,6	0,2
Buurt	5,0	0,3
Andere	6,2	0,4
Informele hulp	28,1	0,7
Vrijwilligerswerk of informele hulp	57,5	0,8

Bron: POLS.

2.3.2 Percentage leden en percentage vrijwilligers onder de leden

Het percentage mensen dat vrijwilligerswerk doet voor een sportvereniging, hobbyvereniging of arbeidsorganisatie, kan ook berekend worden over leden van deze verenigingen (Tabel 4). Er is namelijk ook gevraagd of mensen lid zijn van een sportvereniging, hobbyvereniging, en/of van de vakbond. Zo is 29,3 procent van de bevolking lid van een sportvereniging en van hen geeft 35,4 procent aan ook vrijwilligerswerk te doen voor deze vereniging.

Tabel 4 Percentage leden en percentage vrijwilligers onder de leden, 2007

	Leden		Vrijwilligers	
	% van de Nederlanders	standaardfout	% van de leden	standaardfout
Sportvereniging	29,3	0,7	35,4	1,4
Hobbyvereniging	9,8	0,5	30,7	2,4
Vakbond	17,1	0,6	6,9	1,0

Bron: POLS.

2.3.3 Percentage mensen dat een of meer soorten vrijwilligerswerk doet

Van de mensen die vrijwilligerswerk doen doet 61,4 procent dat op één gebied (Tabel 5). De resterende 38,6 procent doet vrijwilligerswerk op meer dan één gebied. Gemiddeld doen vrijwilligers werk op 1,6 verschillende gebieden.

Tabel 5 Percentage mensen dat een of meer soorten vrijwilligerswerk doet, 2007

	N	%	standaardfout
Totaal	1 736		
w.v.			
1 soort	1 065	61,4	1,2
2 soorten	449	25,9	1,1
3 soorten	151	8,7	0,7
4 soorten	52	3,0	0,4
5 soorten	15	0,8	0,2
6 soorten	3	0,1	0,1
7 soorten	2	0,1	0,1

Bron: POLS.

2.3.4 Percentage vrijwilligers naar geslacht

Mannen en vrouwen doen vrijwel even vaak (het verschil is statistisch niet significant) vrijwilligerswerk: Van de mannen doet 45,9 procent vrijwilligerswerk en van de vrouwen 43,0 procent (Tabel 6). De top-3 van vrijwilligerswerkgebieden bij de mannen is: Sportvereniging, Religie en Andere. De top-3 bij de vrouwen bestaat uit: School, Verzorging en Religie. Bij het geven van informele hulp is er een groter verschil tussen de sexen: vrouwen (32,5 procent) geven beduidend vaker informele hulp dan mannen (23,6 procent).

Tabel 6 Percentage vrijwilligers naar geslacht, 2007

	Mannen		Vrouwen	
	%	standaardfout	%	standaardfout
Vrijwilligerswerk	45,9	1,1	43,0	1,1
w.v.				
Jeugdwerk	4,5	0,5	4,1	0,4
School	5,5	0,5	12,5	0,7
Verzorging	3,9	0,4	11,5	0,7
Sportvereniging	17,5	0,9	8,1	0,6
Hobbyvereniging	5,7	0,5	3,4	0,4
Culturele vereniging	5,1	0,5	4,7	0,5
Religieuze vereniging	8,8	0,6	9,6	0,7
Arbeidsvereniging	2,9	0,4	1,5	0,3
Politieke vereniging	1,6	0,3	0,7	0,2
Sociale/Recht	1,6	0,3	0,9	0,2
Wonen	2,5	0,4	0,8	0,2
Buurt	5,6	0,5	4,4	0,5
Andere	5,8	0,5	6,6	0,6
Informele hulp	23,6	1,0	32,5	1,1
Vrijwilligerswerk of informele hulp	56,5	1,1	58,4	1,1

Bron: POLS.

2.3.5 Percentage vrijwilligers naar leeftijd

Vrijwilligerswerk is van alle leeftijden (Tabel 7). Het grootste aandeel vrijwilligers (52,6 procent) is te vinden onder de 35-44 jarigen. Mensen in deze leeftijdscategorie hebben vaak schoolgaande kinderen. Een groot deel van hen (driekwart) doet dan ook vrijwilligerswerk voor school. Van de doorgaans niet meer werkende 'iets jongere ouderen' (65-74 jaar) doet 45,7 procent vrijwilligerswerk, vrijwel evenveel overigens als de jongste leeftijdsgroep van 18-24 jaar (46,3 procent).

Wat betreft informele zorg valt op dat er een grote sprong is in het aandeel respondenten dat informele zorg geeft, tussen de groep tot 45 jaar (gemiddeld 24,7 procent) en de groep vanaf 45 jaar (gemiddeld 33,5 procent). Een mogelijke reden hiervoor is dat de laatst genoemde leeftijdsgroepen doorgaans geen jonge kinderen meer hebben waardoor ze meer tijd over houden voor zorg voor anderen. Bovendien behoeven hun eigen (hoogbejaarde) ouders nog al eens extra zorg.

Tabel 7 Percentage vrijwilligers naar leeftijd, 2007

	Vrijwilligerswerk		Informele hulp		Vrijwilligerswerk of informele hulp	
	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout
18-24 jaar	46,3	2,4	24,4	2,1	57,1	2,4
25-34 jaar	41,0	2,0	25,2	1,7	53,3	2,0
35-44 jaar	52,6	1,8	24,7	1,5	61,9	1,7
45-54 jaar	47,2	1,9	33,1	1,7	63,5	1,8
55-64 jaar	41,1	2,0	33,4	1,9	57,9	2,0
65-74 jaar	45,7	2,5	34,2	2,4	60,4	2,5
75 jaar en ouder	25,7	2,5	18,0	2,2	35,9	2,8

Bron: POLS.

2.3.6 Percentage vrijwilligers naar herkomst, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht

Autochtonen, westerse en niet-westerse allochtonen verschillen in welk aandeel van hen vrijwilligerswerk doet¹⁾ (Tabel 8). Van de autochtonen geeft 47,3 procent aan vrijwilligerswerk te doen, bij de westerse allochtonen is dat 36,4 procent en bij de niet-westerse allochtonen is dat 26,6 procent.

De drie herkomstgroepen verschillen een stuk minder als het gaat om het geven van informele hulp. Autochtonen en westerse allochtonen verschillen bijvoorbeeld niet significant (28,5 procent tegen 28,4 procent). Niet-westerse allochtonen geven minder vaak informele hulp (24,0 procent).

Tabel 8 Percentage vrijwilligers naar herkomst, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht, 2007

	Vrijwilligerswerk		Informele hulp		Vrijwilligerswerk of informele hulp	
	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout
Autochtonen	47,3	0,9	28,5	0,8	59,8	0,9
Westerse allochtonen	36,4	2,5	28,4	2,4	51,6	2,6
Niet-westerse allochtonen	26,6	2,4	24,0	2,3	41,9	2,7

Bron: POLS.

2.3.7 Percentage vrijwilligers naar opleidingsniveau, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht

Ook wat betreft opleiding zijn er verschillen tussen de groepen waar te nemen (Tabel 9). Bij participatie aan vrijwilligerswerk is er een duidelijke stijging te zien met het toenemen van het opleidingsniveau. Zo is het percentage mensen met een hbo- of universitaire opleiding dat vrijwilligerswerk doet (55,4 procent) meer dan twee keer zo groot als het percentage mensen met alleen lager onderwijs dat vrijwilligerswerk doet (24,6 procent).

¹⁾ Voor Tabel 8 t/m 12 geldt dat de cijfers zijn gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht.

Voor informele hulp zijn de verschillen beduidend minder groot en zit er geen duidelijk lineair patroon in. Mensen met lager onderwijs geven wel significant minder vaak informele hulp dan de andere opleidingsgroepen.

Tabel 9 Percentage vrijwilligers naar opleidingsniveau, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht, 2007

	Vrijwilligerswerk		Informele hulp		Vrijwilligerswerk of informele hulp	
	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout
Lager onderwijs	24,6	1,6	22,6	1,6	39,7	1,9
Lbo	41,1	2,0	30,1	1,9	56,2	2,0
Mavo, vwo-3	39,6	2,7	29,4	2,6	53,5	2,8
Havo, vwo, mbo	49,7	1,3	29,2	1,2	62,2	1,3
Hbo, universiteit	55,4	1,7	29,0	1,5	66,3	1,6

Bron: POLS.

2.3.8 Percentage vrijwilligers naar opleidingsniveau, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht

Van de werkenden (sociaal-economische groep, categorie 1 t/m 5) doet 45,0 procent vrijwilligerswerk (Tabel 10). Er is een positief lineair verband te zien tussen het niveau van het werk en het doen van vrijwilligerswerk: hogere leidinggevenden doen vaker vrijwilligerswerk dan mensen die handarbeid verrichten. Niet-werkenden doen iets vaker vrijwilligerswerk: 52,6 procent van de werkloze beroepsbevolking, 51,7 procent van de onderwijsvolgenden en 50,7 procent van de VUT-ers doet vrijwilligerswerk.

Van de werkenden geeft 27,0 procent informele hulp. Dit is ongeveer evenveel als VUT-ers (28,8 procent). Werklozen geven vaker informele hulp (37,3 procent), onderwijsvolgenden minder vaak (20,0 procent).

Tabel 10 Percentage vrijwilligers naar sociaal-economische groep, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht, 2007

	Vrijwilligerswerk		Informele hulp		Vrijwilligerswerk of informele hulp	
	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout
Werkenden	45,0	1,0	27,0	0,9	58,5	1,0
w.v.						
Hogere leidinggevenden	53,3	1,6	27,7	1,5	66,2	1,5
Overige hoofdarbeid	44,7	2,0	27,3	1,9	58,1	2,0
Kleine zelfstandigen	42,0	3,7	27,4	3,3	52,5	3,7
Geschoolde handarbeid	30,2	3,5	29,2	3,3	48,0	3,7
Half- en ongeschoolde handarbeid	32,6	2,4	23,3	2,1	46,9	2,5
Werkloze beroepsbevolking	52,6	5,3	37,3	5,2	69,0	4,8
Onderwijs volgend	51,7	3,5	20,0	2,8	56,9	3,5
Arbeidsongeschikt	35,3	3,9	30,7	3,9	46,6	4,1
VUT / pensioen (58–64-jarigen)	50,7	5,3	28,8	4,9	62,8	5,1
Verzorgt huishouden met minderjarigen	48,9	4,6	29,9	4,4	60,1	4,4
Overig	41,4	1,6	31,2	1,5	55,4	1,6

Bron: POLS.

2.3.9 Percentage vrijwilligers naar samenstelling huishouden, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht

Ook wat betreft de samenstelling van het huishouden zijn er verschillen te zien tussen de groepen (Tabel 11). Leden van een eenoudergezin doen het minst vaak vrijwilligerswerk (36,2 procent) en leden van een gezin met kinderen het vaakst (48,8 procent). De verschillen zijn een stuk minder groot als het gaat om het geven van informele hulp. Het percentage mensen dat informele hulp geeft, varieert van 26,2 procent voor leden van een gezin met kinderen tot 30,5 procent voor paren zonder kinderen.

Tabel 11 Percentage vrijwilligers naar samenstelling huishouden, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht, 2007

	Vrijwilligerswerk		Informele hulp		Vrijwilligerswerk of informele hulp	
	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout
Eenpersoonshuishouden	40,1	1,7	27,7	1,6	54,0	1,8
Eenoudergezin	36,2	3,5	30,2	3,4	51,6	3,6
Lid van paar zonder kinderen	42,7	1,4	30,5	1,3	58,0	1,4
Lid van paar met kinderen	48,8	1,3	26,2	1,1	59,3	1,2

Bron: POLS.

2.3.10 Percentage vrijwilligers naar stedelijkheidsgraad, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht

Er is een omgekeerd rechtlijnig verband te zien tussen het percentage mensen dat vrijwilligerswerk doet en de mate van stedelijkheid (Tabel 12): hoe meer verstedelijkt de omgeving, hoe minder mensen aan vrijwilligerswerk doen. In de sterkst verstedelijkte gebieden doet 38,6 procent vrijwilligerswerk, in de minst verstedelijkte gebieden is dat 53,1 procent.

Voor informele hulp ziet het patroon er anders uit. Het aandeel mensen dat informele hulp geeft neemt ook toe naarmate de stedelijkheid vermindert, maar dit gaat maar op tot aan de matig verstedelijkte gebieden (stijging van 24,2 procent naar 33,6 procent). Hierna neemt het percentage weer af, naar 27,5 procent voor de minst verstedelijkte gebieden.

Tabel 12 Percentage vrijwilligers naar stedelijkheidsgraad, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht, 2007

	Vrijwilligerswerk		Informele hulp		Vrijwilligerswerk of informele hulp	
	%	standaardfout	%	standaardfout	%	standaardfout
Zeep sterk stedelijk	38,6	1,8	24,2	1,6	49,9	1,9
Sterk stedelijk	40,5	1,5	26,3	1,3	53,5	1,5
Matig stedelijk	45,6	1,8	33,6	1,7	62,6	1,7
Weinig stedelijk	48,8	1,7	29,2	1,6	61,4	1,7
Niet-stedelijk	53,1	2,3	27,5	2,1	63,0	2,2

Bron: POLS.

2.4 Soorten werkzaamheden

Als een respondent aangaf dat hij of zij het afgelopen jaar vrijwilligerswerk voor een bepaalde organisatie heeft gedaan, volgden er een aantal detailvragen. Zo werd er allereerst gevraagd of de respondent voor die organisatie bestuurswerk en/of uitvoerend-ondersteunend werk heeft gedaan. Deze twee categorieën dekken overigens niet alle werkzaamheden. Sommige respondenten geven namelijk wel aan vrijwilligerswerk te doen, maar scharen hun werkzaamheden niet onder een van deze twee typen.

Als er bestuurswerk en/of uitvoerend-ondersteunend werk werd gedaan, dan werd gevraagd hoeveel uur dat is gedaan. Ook werd er gevraagd naar een eventuele beloning voor de gedane werkzaamheden.

Omdat een respondent voor meerdere organisaties vrijwilligerswerk gedaan kan hebben, met andere woorden, meerdere 'vrijwilligersbanen' kan hebben, zijn de percentages en uren in Tabel 13 uitgedrukt niet per persoon maar per vrijwilligersbaan. Om toch ook een idee te krijgen van de tijd die inwoners van Nederland gemiddeld aan vrijwilligerswerk besteden zijn ook alle uren vrijwilligerswerk per persoon opgeteld. Resultaten daarvan zijn te vinden in Tabel 17²⁾ en worden besproken in paragraaf 4.3.

²⁾ Zowel bij het gemiddeld aantal uren per vrijwilligerswerk als bij het aantal uren per persoon zijn vrijwilligersbanen die meer dan 40 uur werk per week per persoon kosten en personen die meer dan 40 uur per week aan vrijwilligerswerk besteden niet in de analyse meegenomen omdat dit mogelijk een vergissing betreft. (bijvoorbeeld periode-fout: aantal uren per week opgegeven in plaats van per jaar). Het betrof slechts enkele gevallen.

Bestuurswerk

Bij 26,7 procent van de vrijwilligersbanen wordt er bestuurswerk verricht (Tabel 13). Het grootste aandeel bestuurswerk wordt gedaan op het gebied van wonen (58,2 procent), het kleinste aandeel op het gebied van verzorging (10,6 procent). Bestuurswerk neemt gemiddeld zo'n 2,6 uur per week in beslag.

Tabel 13 Percentage vrijwilligers binnen een gebied naar type vrijwilligerswerk en het gemiddelde aantal uren dat daar aan is besteed, 2007

	Bestuurswerk				Uitvoerend werk			
	%	standaard-fout	uren	standaard-fout	%	standaard-fout	uren	standaard-fout
Totaal	26,7	0,8	2,6	0,2	72,2	0,8	2,1	0,1
Jeugd	35,4	3,6	3,3	0,5	86,0	2,6	2,6	0,3
School	21,6	2,1	1,9	0,5	73,8	2,2	1,5	0,1
Verzorging	10,6	1,5	2,6	0,8	67,4	2,3	2,4	0,3
Sport	23,8	1,8	3,2	0,5	79,1	1,7	2,5	0,2
Hobby	37,5	3,4	2,7	0,4	70,7	3,2	2,6	0,4
Cultuur	29,3	3,1	2,8	0,7	69,4	3,1	2,4	0,4
Religie	25,9	2,2	3,5	0,4	74,1	2,2	1,9	0,2
Arbeid	53,3	5,3	2,5	0,5	53,3	5,3	1,6	0,3
Politieke partij	43,1	7,0	2,9	0,8	74,5	6,2	1,7	0,5
Sociaal/juridisch	26,9	6,2	2,9	1,0	76,9	5,9	2,8	0,6
Wonen	58,2	6,1	1,2	0,2	47,8	6,1	1,2	0,3
Buurt	24,4	3,0	1,0	0,2	64,9	3,3	1,0	0,2
Anders	31,6	2,9	2,2	0,3	71,1	2,8	2,5	0,3

Bron: POLS.

Van het bestuurswerk is 61,5 procent ook in de afgelopen 4 weken gedaan (Tabel 14).

Tabel 14 Percentage bestuurswerk en uitvoerend werk dat ook in de afgelopen 4 weken is gedaan, 2007

	%	standaardfout
Bestuurswerk	61,5	1,7
Uitvoerend werk	44,9	1,1

Bron: POLS.

In 58 gevallen³⁾ (7,0 procent) is het bestuurswerk beloond met een vergoeding (Tabel 15). In 46 gevallen (79,3 procent) betrof dit een geldbedrag, in 9 gevallen (15,5 procent) een presentje en in 3 gevallen (5,2 procent) een geldbedrag plus een presentje.

Tabel 15 Percentage bestuurswerk en uitvoerend werk waar een vergoeding voor is gekregen en type vergoeding, 2007

	N	%	standaardfout
Totaal bestuurswerk	828		
Met vergoeding	58	7,0	0,9
w.v.			
Presentje	9	15,5	4,8
Geld	46	79,3	5,3
Presentje + geld	3	5,2	2,9
Totaal uitvoerend werk	2 238		
Met vergoeding	124	5,5	0,5
w.v.			
Presentje	30	24,2	3,9
Geld	84	67,7	4,2
Presentje + geld	9	7,3	2,3
Weet niet	1	0,8	0,8

Bron: POLS.

³⁾ Omdat het hier om kleine aantallen gaat wordt in de tekst en in de tabel ook het aantal respondenten vermeld (N). Idem voor Tabel 16.

Als een geldbedrag werd gekregen, dan was dit in 34 gevallen (69,4 procent) veel lager dan het netto-uurloon dat deze persoon verdient of kan verdienen (Tabel 16). In 4 gevallen was het de helft (8,2 procent) en in 11 gevallen was het hetzelfde of meer (22,4 procent).

Tabel 16 Hoogte van geldvergoeding vergeleken met netto-uurloon, 2007

	Bestuurswerk			Uitvoerend werk		
	<i>N</i>	%	<i>standaardfout</i>	<i>N</i>	%	<i>standaardfout</i>
Totaal geld (+presentje) w.v.	49			93		
Veel lager	34	69,4	6,6	77	82,8	3,9
De helft	4	8,2	3,9	6	6,5	2,6
Hetzelfde of meer	11	22,4	6,0	8	8,6	2,9

Bron: POLS.

Uitvoerend-ondersteunend werk

Bij 72,2 procent van de vrijwilligersbanen wordt er uitvoerend-ondersteunend werk verricht (Tabel 13). Dit werk neemt gemiddeld 2,1 uur per week in beslag. Het grootste aandeel uitvoerend werk wordt gedaan op het gebied van jeugd (86,0 procent), het kleinste aandeel op het gebied van arbeid (53,3 procent).

Van het uitvoerend werk is 44,9 procent ook in de afgelopen 4 weken gedaan (Tabel 14).

In 124 gevallen (5,5 procent) is het uitvoerend werk beloond met een vergoeding (Tabel 15). In 84 gevallen (67,7 procent) betrof dit een geldbedrag, in 30 gevallen (24,2 procent) een presentje en in 9 gevallen (7,3 procent) een geldbedrag plus een presentje. In 1 geval weet men het niet.

Als een geldbedrag werd gekregen voor uitvoerend vrijwilligerswerk, dan was dit in 77 gevallen (82,8 procent) veel lager dan het netto uurloon dat deze persoon verdient of kan verdienen (Tabel 16). In 6 gevallen was het de helft (6,5 procent), in 8 gevallen was het hetzelfde of meer (8,6 procent) en in 2 gevallen (2,2 procent) wist de respondent het niet.

2.5 Aantal uren besteed aan vrijwilligerswerk

Terwijl in paragraaf 3.4 het aantal uur per vrijwilligersbaan is bekeken, wordt in deze paragraaf gekeken naar het aantal uur dat inwoners van Nederland gemiddeld aan vrijwilligerswerk besteden. Hiervoor zijn de uren besteed aan al het vrijwilligerswerk dat een persoon doet bij elkaar opgeteld.

Inwoners van Nederland besteden gemiddeld 0,5 uur aan bestuurswerk voor een of meerdere vrijwilligerswerkorganisaties (Tabel 17). Aan uitvoerend werk besteden zij meer tijd: 1,2 uur. Worden alleen de mensen die vrijwilligerswerk doen in de analyse meegenomen, dan besteden deze vrijwilligers 1,1 uur aan bestuurswerk en 2,6 uur aan uitvoerend werk. Bestuurswerkers besteden 2,9 uur aan hun bestuurswerk, vrijwilligers die aangeven uitvoerende werkzaamheden te doen besteden hier 3,3 uur aan.

Tabel 17 Gemiddeld aantal uren per week besteed aan bestuurswerk en uitvoerend werk per persoon, 2007

	Bestuurswerk		Uitvoerend werk	
	<i>aantal uren</i>	<i>standaardfout</i>	<i>aantal uren</i>	<i>standaardfout</i>
Per inwoner van Nederland	0,5	0,0	1,2	0,1
Per vrijwilliger	1,1	0,1	2,6	0,1
Per bestuurswerker	2,9	0,4	3,3	0,2

Bron: POLS.

2.6 Vrijwilligerswerk en de werkgever

Van de vrijwilligers werkt 86,7 procent 12 uur of meer als werknemer (Tabel 18). Aan deze mensen is de vraag gesteld of hun werkgever een of enkele dagen per jaar ter beschikking stelt voor het uitvoeren van hun vrijwilligerswerk. Hier antwoordde 11,9 procent bevestigend op. Opgehoogd naar de Nederlandse bevolking komt dit overeen met ongeveer 352 duizend mensen (95 procent-betrouwbaarheidsinterval: 290 duizend – 414 duizend).

Tabel 18 Percentage vrijwilligers dat werknemer is en percentage werknemers dat van hun werkgever compensatie krijgt, 2007

	%	standaardfout
Is werknemer	86,7	1,0
Ontvangt compensatie van werkgever	11,9	1,1

Bron: POLS.

2.7 Plezier in vrijwilligerswerk

Aan alle vrijwilligers is gevraagd of zij plezier hebben in het doen van hun vrijwilligerswerk (Tabel 19). Op deze vraag antwoordt 68,9 procent dat zij dat altijd hebben en nog eens 26,2 procent antwoordt dat zij dat meestal hebben. Samen is dat ruim 95 procent.

Tabel 19 Percentage vrijwilligers dat plezier heeft in zijn/haar vrijwilligerswerk, 2007

	%	standaardfout
Altijd	68,9	1,1
Meestal	26,2	1,1
Soms	3,6	0,4
Zelden	0,6	0,2
Nooit	0,5	0,2
Weet niet	0,2	0,1

Bron: POLS.

3. Trends in de tijd

Op speciaal verzoek van VWS worden in deze paragraaf voor een aantal demografische opsplitsingen (geslacht, leeftijd en herkomst) de trend in de tijd bekeken. De achterliggende vraag daarbij is bijvoorbeeld of de man-vrouw verdeling bij het doen van vrijwilligerswerk of het geven van informele hulp in de tijd is veranderd.

Evenzo kan worden gekeken of in de afgelopen tien jaar ouderen of juist jongeren zich meer vrijwillig zijn gaan inzetten en of het zo is dat allochtonen wat betreft participatie meer of juist minder zijn gaan lijken op autochtonen. Ook wordt onderzocht of het aantal uren besteed aan vrijwilligerswerk al dan niet in de tijd veranderd is.

Omdat de cijfers van 2007 over het percentage mensen dat informele hulp geeft, waarschijnlijk zijn beïnvloed door de veranderde vraagcontext, wordt bij de interpretatie van de trends in informele hulp in de onderstaande paragrafen het jaar 2007 niet meegenomen. De bijbehorende tabellen zijn Tabellen 20 tot en met 23.

3.1 Trends in percentage vrijwillige inzet per geslacht

Er is geen duidelijke toe- of afname voor de gehele periode 1997–2007 te zien in het percentage mannen en vrouwen dat vrijwilligerswerk doet (Tabel 20). Voor beide sexen is er na een daling van een aantal jaar een stijging te zien, daarna volgt weer een daling. Zowel het percentage mannen als vrouwen dat informele hulp geeft stijgt, en dit in vergelijkbare mate.

Tabel 20 Trend in percentage vrijwillige inzet naar geslacht

		Mannen		Vrouwen		Verhouding mannen : vrouwen		
		%	standaard- fout	%	standaard- fout			
1997	Vrijwilligerswerk	43,4	1,2	42,4	1,2	1	:	1,0
	Informele hulp	28,1	1,1	33,1	1,1	1	:	1,2
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	57,7	1,2	58,1	1,2	1	:	1,0
1998	Vrijwilligerswerk	45,2	1,1	42,8	1,0	1	:	0,9
	Informele hulp	30,5	1,0	32,2	1,0	1	:	1,1
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	60,0	1,1	58,2	1,0	1	:	1,0
1999	Vrijwilligerswerk	44,5	1,1	45,1	1,1	1	:	1,0
	Informele hulp	29,7	1,0	34,7	1,0	1	:	1,2
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	58,9	1,1	61,1	1,0	1	:	1,0
2000	Vrijwilligerswerk	46,2	1,1	43,6	1,1	1	:	0,9
	Informele hulp	31,6	1,0	37,5	1,1	1	:	1,2
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	59,9	1,1	61,1	1,1	1	:	1,0
2001	Vrijwilligerswerk	43,7	1,1	42,8	1,1	1	:	1,0
	Informele hulp	30,8	1,0	35,1	1,1	1	:	1,1
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	58,1	1,1	59,3	1,1	1	:	1,0
2002	Vrijwilligerswerk	42,9	1,1	40,6	1,1	1	:	0,9
	Informele hulp	32,0	1,0	38,6	1,1	1	:	1,2
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	59,2	1,1	60,0	1,1	1	:	1,0
2003	Vrijwilligerswerk	42,9	1,1	41,2	1,1	1	:	1,0
	Informele hulp	33,1	1,0	35,8	1,0	1	:	1,1
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	59,4	1,1	59,6	1,1	1	:	1,0
2004	Vrijwilligerswerk	43,1	1,0	42,0	1,0	1	:	1,0
	Informele hulp	32,8	1,0	38,0	1,0	1	:	1,2
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	59,1	1,0	60,5	1,0	1	:	1,0
2007 ¹⁾	Vrijwilligerswerk	45,9	1,1	43,0	1,1	1	:	0,9
	Informele hulp	23,6	1,0	32,5	1,1	1	:	1,4
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	56,5	1,1	58,4	1,1	1	:	1,0

¹⁾ Weging met herkomst.

Bron: POLS.

In de tabel is een kolom toegevoegd waarin per jaar de verhouding van het percentage mannen tot het percentage vrouwen vermeld staat, wat betreft de participatie aan vrijwillige inzet. Op deze manier is het eenvoudiger te zien of er in de loop van de jaren iets veranderd is in deze verhouding. Dat blijkt niet zo te zijn. Voor het doen van vrijwilligerswerk schommelt de verhouding mannen:vrouwen van 1:1 tot 1:0,9. Voor het geven van informele hulp is dit 1:1,1 tot 1:1,2.

3.2 Trends in percentage vrijwillige inzet naar leeftijd

Of het percentage mensen dat informele hulp geeft in de tijd daalt of juist stijgt, verschilt per leeftijdsgroep. Voor de groep 55–64-jarigen is er een duidelijke daling in participatie aan de gang, van 46,5 procent in 1997 naar 41,1 procent in 2007. Ook in de groep 35–44-jarigen daalt de participatie. In de groep 25–34-jarigen is ook een daling te zien van 1997 tot 2002, maar de percentages krabbelen in de jaren erna weer wat op.

Tabel 21 Trend in percentage vrijwillige inzet naar leeftijd

		18–24 jaar		25–34 jaar		35–44 jaar		45–54 jaar		55–64 jaar		65–74 jaar		75 jaar of ouder	
		%	standaard-fout	%	standaard-fout	%	standaard-fout	%	standaard-fout	%	standaard-fout	%	standaard-fout	%	standaard-fout
1997	Vrijwilligerswerk	37,9	2,4	44,4	1,8	53,0	1,9	46,8	2,0	43,9	2,4	33,5	2,6	16,9	2,5
	Informele hulp	26,8	2,2	35,8	1,7	29,3	1,7	30,9	1,9	35,7	2,3	29,8	2,5	15,2	2,4
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	54,5	2,5	62,3	1,8	64,1	1,8	60,1	2,0	62,5	2,4	51,5	2,7	25,9	2,9
1998	Vrijwilligerswerk	43,8	2,3	42,2	1,6	53,1	1,7	47,3	1,8	44,3	2,1	39,6	2,3	17,0	2,3
	Informele hulp	26,6	2,0	31,2	1,5	32,2	1,6	34,6	1,7	36,8	2,1	31,9	2,2	15,6	2,2
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	57,6	2,3	58,4	1,6	67,1	1,6	63,5	1,7	61,7	2,1	54,9	2,3	25,0	2,7
1999	Vrijwilligerswerk	49,7	2,3	40,2	1,6	55,2	1,7	46,7	1,8	43,6	2,2	40,8	2,4	21,9	2,4
	Informele hulp	28,6	2,1	30,6	1,5	33,9	1,6	32,9	1,7	40,7	2,1	33,3	2,3	18,4	2,3
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	62,8	2,3	58,0	1,7	67,7	1,6	60,6	1,8	63,7	2,1	57,7	2,4	33,1	2,8
2000	Vrijwilligerswerk	47,6	2,4	40,1	1,7	54,9	1,7	47,5	1,8	45,8	2,1	42,2	2,4	18,5	2,3
	Informele hulp	33,6	2,3	31,3	1,6	35,3	1,6	35,9	1,7	42,7	2,1	36,2	2,4	21,8	2,5
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	61,4	2,4	56,4	1,7	66,7	1,6	64,5	1,7	65,8	2,0	59,8	2,4	31,1	2,8
2001	Vrijwilligerswerk	41,5	2,4	38,3	1,7	55,6	1,7	45,9	1,8	46,5	2,2	36,6	2,5	18,2	2,3
	Informele hulp	27,2	2,2	33,1	1,7	33,0	1,6	35,0	1,7	42,8	2,1	31,0	2,4	19,1	2,4
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	53,7	2,5	56,9	1,7	66,9	1,6	62,1	1,8	66,8	2,0	52,3	2,6	30,6	2,8
2002	Vrijwilligerswerk	34,4	2,3	37,8	1,8	51,5	1,7	44,8	1,8	45,4	2,1	40,4	2,5	22,5	2,4
	Informele hulp	33,2	2,3	35,9	1,7	36,1	1,7	37,7	1,8	41,0	2,1	33,3	2,4	21,7	2,4
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	55,6	2,4	58,3	1,8	66,9	1,6	63,4	1,7	65,6	2,0	54,4	2,5	34,4	2,7
2003	Vrijwilligerswerk	38,5	2,4	38,6	1,7	48,7	1,7	48,2	1,8	44,6	2,1	39,5	2,4	18,8	2,3
	Informele hulp	35,2	2,4	32,4	1,6	33,7	1,6	36,2	1,7	43,8	2,1	35,2	2,4	17,3	2,2
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	59,2	2,4	56,4	1,7	62,3	1,6	65,4	1,7	67,2	2,0	58,1	2,5	31,6	2,7
2004	Vrijwilligerswerk	42,6	2,2	39,1	1,6	51,2	1,6	44,9	1,7	40,4	1,8	43,4	2,2	21,8	2,3
	Informele hulp	34,6	2,1	33,3	1,6	37,3	1,5	37,6	1,6	40,0	1,8	37,5	2,2	17,8	2,1
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	61,8	2,2	58,6	1,7	66,0	1,5	62,0	1,6	61,3	1,8	59,7	2,2	32,4	2,6
2007 ¹⁾	Vrijwilligerswerk	46,3	2,4	41,0	2,0	52,6	1,8	47,2	1,9	41,1	2,0	45,7	2,5	25,7	2,5
	Informele hulp	24,4	2,1	25,2	1,7	24,7	1,5	33,1	1,7	33,4	1,9	34,2	2,4	18,0	2,2
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	57,1	2,4	53,3	2,0	61,9	1,7	63,5	1,8	57,9	2,0	60,4	2,5	35,9	2,8

¹⁾ Weging met herkomst.

Bron: POLS.

Bij de twee oudste groepen is er juist een stijging te zien. In de groep 65–74-jarigen bijvoorbeeld steeg het percentage vrijwilligers in 10 jaar van 33,5 procent tot 45,7 procent. Bij de jongste groep zijn sterke schommelingen te zien: na een aanvankelijke sterke stijging volgt er een daling en dan weer een stijging. Het percentage mensen dat informele hulp verleent is voor alle groepen gestegen op de 25–34-jarigen na.

3.3 Trends in percentage vrijwillige inzet naar herkomst

Er is geen duidelijke toe- of afnemende trend voor de gehele periode 1997–2007 te zien in het percentage autochtone vrijwilligers (Tabel 22). Voor zowel de westerse als de niet-westerse allochtonen is er sinds het jaar 1999/2000 een dalende trend geweest, die zich echter sinds 2002 weer lijkt te herstellen. Het verschil in participatie met autochtonen lijkt hierdoor voorzichtig iets kleiner te worden.

Tabel 22 Trend in percentage vrijwillige inzet naar herkomst, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht

		Autochtonen		Westerse allochtonen		Niet-westerse allochtonen		Verhouding autochtonen : westerse allochtonen		Verhouding autochtonen : niet-westerse allochtonen	
		%	standaard-fout	%	standaard-fout	%	standaard-fout				
1997	Vrijwilligerswerk	44,4	0,9	35,7	3,1	27,1	3,5	1	:	0,8	1
	Informele hulp	31,1	0,8	27,4	2,9	25,9	3,4	1	:	0,9	1
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	59,4	0,9	49,5	3,2	43,2	3,8	1	:	0,8	1
1998	Vrijwilligerswerk	45,3	0,8	40,4	2,6	26,5	3,1	1	:	0,9	1
	Informele hulp	31,7	0,8	28,0	2,4	30,2	3,2	1	:	0,9	1
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	60,3	0,8	54,9	2,7	44,1	3,5	1	:	0,9	1

Tabel 22: Trend in percentage vrijwillige inzet naar herkomst, gecorrigeerd voor leeftijd x geslacht (slot)

		Autochtonen		Westerse allochtonen		Niet-westerse allochtonen		Verhouding autochtonen : westerse allochtonen		Verhouding autochtonen : niet-westerse allochtonen			
		%	standaard-fout	%	standaard-fout	%	standaard-fout						
1999	Vrijwilligerswerk	46,3	0,8	37,7	2,8	32,0	3,0	1	:	0,8	1	:	0,7
	Informele hulp	31,9	0,8	32,9	2,7	35,1	3,0	1	:	1,0	1	:	1,1
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	60,9	0,8	55,1	2,9	53,6	3,1	1	:	0,9	1	:	0,9
2000	Vrijwilligerswerk	46,9	0,8	39,2	2,7	19,3	2,8	1	:	0,8	1	:	0,4
	Informele hulp	35,3	0,8	31,8	2,6	26,9	3,0	1	:	0,9	1	:	0,8
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	62,4	0,8	54,9	2,7	37,0	3,3	1	:	0,9	1	:	0,6
2001	Vrijwilligerswerk	45,3	0,8	37,5	2,8	22,9	2,7	1	:	0,8	1	:	0,5
	Informele hulp	33,4	0,8	34,1	2,7	25,6	2,7	1	:	1,0	1	:	0,8
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	60,5	0,8	55,1	2,8	38,9	3,1	1	:	0,9	1	:	0,6
2002	Vrijwilligerswerk	44,6	0,8	30,3	2,6	16,9	2,4	1	:	0,7	1	:	0,4
	Informele hulp	35,9	0,8	36,6	2,7	26,8	2,8	1	:	1,0	1	:	0,7
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	61,8	0,8	52,9	2,8	37,6	3,1	1	:	0,9 ¹	1	:	0,6
2003	Vrijwilligerswerk	44,7	0,8	31,2	2,7	18,6	2,4	1	:	0,7	1	:	0,4
	Informele hulp	35,0	0,8	31,9	2,7	29,5	2,8	1	:	0,9	1	:	0,8
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	61,6	0,8	53,3	2,8	38,7	3,0	1	:	0,9	1	:	0,6
2004	Vrijwilligerswerk	44,3	0,8	34,8	2,5	27,7	2,6	1	:	0,8	1	:	0,6
	Informele hulp	35,8	0,7	36,3	2,5	30,0	2,6	1	:	1,0	1	:	0,8
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	61,3	0,8	55,3	2,6	45,4	2,8	1	:	0,9	1	:	0,7
2007 ¹⁾	Vrijwilligerswerk	47,3	0,9	36,4	2,5	26,6	2,4	1	:	0,8	1	:	0,6
	Informele hulp	28,5	0,8	28,4	2,4	24,0	2,3	1	:	1,0	1	:	0,8
	Vrijwilligerswerk of informele hulp	59,8	0,9	51,6	2,6	41,9	2,7	1	:	0,9	1	:	0,7

¹⁾ Weging met herkomst.

Bron: POLS.

Voor alle groepen is er een stijgende trend aan de gang wat betreft het percentage gevers van informele hulp. Het grootst is deze bij de westerse allochtonen: van 27,4 procent naar 36,3 procent in 10 jaar. Voor de niet-westerse allochtonen verloopt het patroon wat grilliger, maar ook daar is de laatste jaren een gestage stijgende trend te zien.

De verhouding tussen het percentage autochtonen en westerse allochtonen is over de jaren vrij constant gebleven, zowel voor vrijwilligerswerk als informele hulp. In de verhouding autochtonen:niet-westerse allochtonen daarentegen hebben zich wel veranderingen voorgedaan in de loop van de tijd. Zo daalde in 2000 de verhouding autochtonen:niet-westerse allochtonen van 1:0,7 (eerdere jaren 1:0,6) naar 1:0,4. Sinds 2004 is de verhouding weer ongeveer terug op het oude niveau.

3.4 Trends in gemiddeld aantal uren besteed aan vrijwilligerswerk (uitvoerend en bestuurswerk samen) per vrijwilligersgebied

Het gemiddeld aantal uren dat besteed is aan vrijwilligerswerk (uitvoerend en bestuurswerk samen genomen) per vrijwilligersbaan (dus niet per persoon, zie ook paragraaf 3.4) is in de loop van de jaren op wat schommelingen na vrijwel gelijk gebleven (Tabel 23). Alleen het aantal uren besteed aan vrijwilligerswerk voor hobbyverenigingen, op het gebied van arbeid en sinds 2003 ook op het gebied van jeugd lijkt iets te zijn toegenomen.

Tabel 23 Trend in gemiddeld aantal uren besteed aan vrijwilligerswerk (uitvoerend en bestuurswerk) per vrijwilligersgebied

	1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2007 ¹⁾	
	uren	standaard-fout	uren	standaard-fout	uren	standaard-fout	uren	standaard-fout	uren	standaard-fout	uren	standaard-fout	uren	standaard-fout	uren	standaard-fout	uren	standaard-fout
Jeugdwerk	2,6	0,3	3,4	0,4	2,5	0,3	2,6	0,3	2,9	0,3	2,7	0,3	2,4	0,3	2,6	0,3	3,2	0,5
School	1,3	0,1	1,2	0,1	1,0	0,1	1,3	0,1	1,2	0,1	1,5	0,2	1,1	0,1	1,1	0,1	1,3	0,1
Verzorging	1,7	0,2	1,9	0,2	1,4	0,2	1,7	0,2	1,3	0,1	1,6	0,2	1,4	0,2	1,8	0,2	1,4	0,2
Sportvereniging	2,0	0,2	2,1	0,1	1,8	0,1	2,3	0,1	2,1	0,1	1,9	0,1	1,9	0,2	2,1	0,1	2,3	0,2
Hobbyvereniging	2,0	0,2	2,1	0,3	2,3	0,3	1,6	0,1	2,5	0,3	2,2	0,3	1,8	0,2	2,4	0,3	2,7	0,4
Culturele vereniging	1,7	0,2	1,7	0,2	1,7	0,2	1,9	0,2	1,7	0,2	1,8	0,2	1,5	0,2	1,7	0,2	2,2	0,3
Religieuze vereniging	1,8	0,2	2,0	0,2	2,0	0,2	1,8	0,2	2,0	0,2	1,5	0,2	1,5	0,1	1,7	0,1	2,1	0,2
Arbeidsvereniging	1,7	0,2	1,8	0,3	1,6	0,2	1,8	0,2	2,6	0,4	2,4	0,5	2,0	0,4	2,1	0,5	2,3	0,4
Politieke vereniging	1,9	0,4	1,8	0,4	2,6	0,6	2,0	0,5	1,7	0,4	1,9	0,4	3,1	0,8	1,6	0,3	2,1	0,5
Anders ²⁾	2,2	0,3	1,8	0,2	2,0	0,2	2,3	0,2	1,9	0,2	2,3	0,2	2,9	0,3	2,5	0,2	1,7	0,2

¹⁾ Weging met herkomst.

²⁾ In 2007 zijn bij de categorie 'anders' ook de 3 toegevoegde categorieën meegenomen. Hierdoor is de categorie 'anders' niet vergelijkbaar met de voorgaande jaren.

Bron: POLS.

4. Samenvatting

Op verzoek van het Ministerie van VWS zijn sinds 1 juni 2007 een aantal vragen over vrijwillige inzet toegevoegd aan de POLS-BASIS vragenlijst. In dit rapport wordt onderzocht of de cijfers van 2007 aansluiten op een eerdere reeks CBS-cijfers over vrijwillige inzet. Ook worden de resultaten van 2007 beschreven.

Om vast te stellen of de cijfers van 2007 aansluiten op de eerdere reeks, werd het percentage mensen dat in 2007 vrijwilligerswerk deed voor organisaties op 9 verschillende gebieden, en het percentage dat de afgelopen 4 weken informele hulp heeft gegeven, vergeleken met de jaren 1997-2004. Voor 8 van de 9 gebieden bleken de cijfers goed aan te sluiten. Dit is een teken dat de veranderde vraagcontext een te verwaarlozen invloed heeft gehad.

Het percentage vrijwilligerswerk op het gebied van religie bleek wat hoog in 2007 ten opzichte van de eerdere jaren. Dit kan een echte stijging in de samenleving representeren. Het percentage mensen dat informele hulp heeft gegeven, komt in 2007 een stuk lager dan verwacht uit. Deze daling is waarschijnlijk het gevolg van de veranderde vraagcontext, al zou een klein deel ook te verklaren kunnen zijn, doordat de arbeidsparticipatie van vrouwen is gestegen.

De analyse van de gegevens over vrijwillige inzet over 2007 laat het volgende beeld zien. Van de inwoners van Nederland van 18 jaar en ouder geeft 44,4 procent aan vrijwilligerswerk te doen. Dat komt overeen met ongeveer 5,6 miljoen mensen. Ongeveer 3,5 miljoen mensen (28,1 procent) hebben in de afgelopen 4 weken informele hulp aan zieken, burens, familie, vrienden en bekenden gegeven. Vrijwilligerswerk voor de sportvereniging is het meest populair. Mannen en vrouwen doen vrijwel even vaak vrijwilligerswerk, maar informele hulp wordt vaker door vrouwen gegeven. Vrijwel alle vrijwilligers beleven plezier aan hun vrijwilligerswerk.

Het doen van vrijwilligerswerk blijkt van alle leeftijden te zijn, maar het percentage informele hulpgevers stijgt sterk vanaf de leeftijd van 45 jaar. Een groter aandeel van de autochtonen doet vrijwilligerswerk dan van de westerse en niet-westerse allochtonen, wat betreft het geven van informele hulp zijn de verschillen minder groot. Hoger opgeleiden doen vaker vrijwilligerswerk, evenals mensen met een hogere werkfunctie. Niet-werkenden doen over het algemeen wat vaker vrijwilligerswerk dan werkenden. Mensen die op het platteland wonen doen vaker vrijwilligerswerk dan mensen die in de stad wonen.

Leden van een eenoudergezin doen het minst vaak vrijwilligerswerk en leden van een gezin met kinderen het vaakst. Over het algemeen geldt dat voor de meeste demografische opsplittingsen die hierboven zijn genoemd de verschillen tussen de groepen groter zijn voor het doen van vrijwilligerswerk dan voor het geven van informele hulp.

Voor een vrijwilligerswerkorganisatie kunnen verschillende soorten werkzaamheden worden gedaan, zoals bestuurswerk of uitvoerend/ondersteunend werk. Bestuurswerk wordt beduidend minder vaak gedaan dan uitvoerend werk maar het kost wel meer tijd. Slechts een klein gedeelte van het bestuurswerk en van het uitvoerend werk wordt beloond met een vergoeding. Wel krijgen een niet gering aantal werknemers steun van hun werkgever om hun vrijwilligerswerk uit te voeren, in de vorm van een of enkele dagen tijd per jaar.

Op speciaal verzoek is er ook gekeken naar trends in de tijd (1997-2007) voor een aantal demografische groepen. De verhouding tussen het percentage mannen en het percentage vrouwen dat vrijwilligerswerk of informele hulp doet, is in de laatste 10 jaar vrijwel gelijk gebleven. Er zijn wel veranderingen waar te nemen bij de verschillende leeftijdsgroepen. Zo is er in de loop der jaren een daling in participatie aan vrijwilligerswerk te zien bij de groep 55-64-jarigen en 35-44-jarigen en juist een stijging bij ouderen (65-74-jarigen en de 75-plussers).

Tussen herkomstgroepen waren er in 1997 duidelijke verschillen in participatie. In 2007 bestaan deze nog steeds, maar sinds 2002 lijken de verschillen voorzichtig iets kleiner te worden. Het aantal uren dat aan vrijwilligerswerk wordt besteed, is nauwelijks veranderd.

5. Referenties

Bethlehem, J., 2008, Wegen als correctie voor non-respons. Statistische Methoden. CBS, Voorburg/Heerlen. <http://www.cbs.nl>

De Boer, A. en J. Timmermans, 2007, Blijvend in Balans. Een toekomstverkenning van informele zorg. SCP.

SCP, 2006. Toename in tijd aan religie: Beleeft godsdienstbeoefening een wederopstanding? <http://www.tijdbesteding.nl>

Van Herten, M., 2007, Plausibiliteit POLS module vrijwilligerswerk 2007. Interne nota. CBS, Voorburg/Heerlen.

Van Herten, M. en F. Otten, 2007, Naar een nieuwe schatting van het aantal islamieten in Nederland. Bevolkingstrends 55(3), blz. 48-53. CBS, Voorburg/Heerlen.